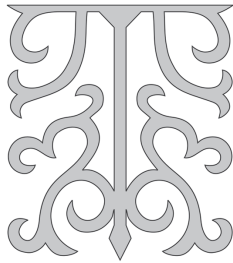

**Юнус-пайхамарах
Руфих
Эстарах дола йоазонаш**

Библина таржам дара Институт
Москва, 2015

**Юнус-пайхамарах,
Руфих,
Эстарах дола йоазонаш**

Шоашта хетар ала:
ibt_inform@ibt.org.ru

Дешхьалхе

Хьамсара кинижка дешархой!

Шоана хьалхашка дадараш цхьана кепатеха арахийца Библие кхо кинижка да. Библи укх дунен тIа эггара дукхагIа дешаш а чоагIагIа лоархIаш а дола кинижка да, цудухьа хIаравар таро йолаш хила везаший меттала ер йоазонаш деша, укх дунен тIа моллагIча моттиге из вахе а, моллагIа ди цо лелабой а, моллагIча къамах из вале а. Мичара хьадоагIа вай, сенна дах вай, укх дунен тIа сел дукха эгIазло хIаний, фу хургда саг венначул тIехьагIа, яхараш мо долча массехана наха дагадаьккача хаттарашта жоп луш да Библи. Библи – кераста дина керттера кинижка да, цхьабакъда, из духхьала кераста ди лелабеча наха лаьрхIа яздаьд аьнна хетараш гIалат ба. Библие дуккха доакъош бусалба наха а деза лоархIаш да. Массала аьлча, бусалба наха деза лоархIаш да Библие тIа а КъорIана тIа а бувцаш болча пайхамарех дола дувцараш. Укх издане чудоагIача доккха доацача кхаь кинижках цхьанне тIа дувц Юнус-пайхамарах, шоллагIчу тIа – сий долча Дауд-паччахьа дай бувц.

Укх издане чудоагIача хIара кинижка тIа я лоацца дешхьалхле, хIаьта цу дешхьалхе тIа дувц кинижка керттерча чулоацамах, из вIашагIдоллара бахьанех, цу

Дешхьалхе

тIа язdechа хIамай исторе оагIонех. Йоазув йисте доаллаш ширача ханашка хиннача доазоний карташ да, цига хиннад Библи кинижкаш тIа язdechа дола хIамаш.

Дезача Йоазонашта тайп-тайпарча къамий меттала таржам дара болх дIахьош йолча Библиена таржам деча Институту хоза а хеташ таро лу гIалгIай дешархошта Библи тIа дувцар шоай наьна меттала деша.

Укх кхаь кинижка таржам деш хиннав шиь таржамхо. Царех цаI дукха ха йоацпаш вайна юкьера дIавахар. Йоазонна тIехьара редакци еча хана цо яздаьр ма хулла ца хувцаш дита лаьрхIар оаха. Цудухьа укх кинижкаш тIара йоазонаш яздара кеп (стиль) тайп-тайпара йолаш да.

2005 шера Библиена таржам деча Институту гIалгIай меттала арахийцар Лукас бена хоза кхаь яха кинижка (юхакепатехад 2007-ча шера). Электронни форматах дола из таржам Библиена таржам дара йолча Института сайта чу да укх адресах:

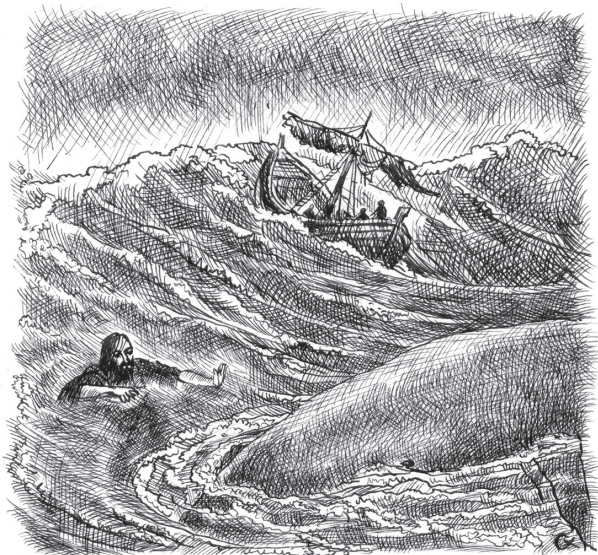
<http://ibt.org.ru/russian/bible/ing/ing.htm>

Цу йоазон аудио запись а я Библиена таржам дара йолча Института сайта чу.

Кинижка арадоал шийца CD-диска тIа яь аудиозапись а йолаш. Цу тIа шоана кораергья Библи кинижкаш тIара тексташ. ХIаьта цу тексташта йола коментареш, уж йоашхаш йола тIатохара еррига материалаш шоана корайоагIаргья кинижка тIа.

Библиена таржам дара йолча Институту баркал оал таржам даьрашта, редакторашта, ер Библи кхоккхе кинижка гIалгIай меттала арадаккха новкъостал мел даьрашта.

Библиена таржам дара Институт

**Юнус-пайхамарах
дола йоазув**

Юнус-пайхамарах долча йоазон дешхьалхе

Юнус-пайхамар ваьхав вай зама тГая-ле бархІлагІча бІаьшере, Исраил-паччахьалкхеший кьаьнара доазонаш меттаоттадеш латтачеи, хІаьта Ассири-паччахьалкхеш харцаш латтачеи хана. Исраили Ассирии шоайла гІерташ хиннай, цудухьа Юнус-пайхамар Ассире паччахьалкхен керттера гІала йолча Ниневе бахача нахага дувца ловш хиннавац, тГайоагІаш йолча Даьла кхелах лаьца, из Исраила лира моастагІ дехке а ваьнна, Дала кхел ца еш а вита, юха а низ болаш хилар кхераш.

Из дувцар шин даькьах латт (корта 1-2; 3-4), царех хІарадар дІадолалу Юнус-пайхамара Дала тІадулача декхаргара. Хьалхарча даькь тІа Юнус-пайхамар ладувгІа ца тугаш вада гІерташ ва (1:3) Ниневена духьала улача Фарсисе. ХІанзара ханарча Испане малхбоалехьарча форда йисте ула гІала хиннай Фарсис, Исраила халкьа йовзачарех Ниневена эггара гаьнагІа ядача моттигех цаІ. Цул тІехьагІа Дала дикка халахетар а деш кхетам чу воалаву Юнус-пайхамар (1:4-2:1). ШоллагІча даькь тІа Юнус-пайхамар Даьлага ладувгІаш вале а (3:3), халахетарца дагадоаллаш ва из Ниневе паччахьи халкьи шоаш даьча

Юнус-пайхамар

къиноех дехке а байнна, кхел ца еш биса хилар (3:6-10).

Укх йоазоно хьагойт, Даъла Исраил-паччахьал-кхен меттел, дерригача халкъий а йоакхо еш, царца безаме, къахетаме хила ловш волга.

Юнус Везача Аьлах вадар

1 ¹ Аьлан* дош дера Юнусага, Амафийна воІага: ² «ХьалгІатте, дІагІо Ниневе, йоккхача шахьаре, дІакхайкаде цигарча бахархошка, цар леладу во гІулакхаш Сона ховш долга».

³ Аьлах ведда Фарсисе вахар духьа гІаьттар Юнус, ІокІала ваьлар из Іоппе, кема корадир цунна, Фарсисе дІадодаш, мах дІа а бенна цу тІа хайра из, Аьланна гаьна валар духьа.

Форда тІа мух боал

⁴ Бакьда, Аьлано форда тІа чІоагІа мух балийта, унзара талгІеш хьоаяьй, кема дохача кхоачийташ. ⁵ Кхерабенна кема тІа багІа болхлой, ши-ший даьлага кхайкаш хиннаб, новкъостал дехаш; хІаьта Юнус цу хана, кема чухьнахьа Іочу а ваьнна, мерзача набарах дІатхьайсавар. ⁶ Хьавенача кема кертте латтачо аьннад: «Хьо хІана ул тхьайса? ХьагІатта, хьай Даьлага кхайка: Далла дага доха а мег вай, къахетам бе а мег вайх, тІаккха лергдац вай».

⁷ Шоайла аьннад: «Хьадовле, кхадж тоссаргба вай, мала бахьан долаш ер хІама вайна хиннад хара духьа». Кхадж тессаб, кхадж бежаб Юнуса.

⁸ ТІаккха аьннад цунга: «Алал тхога, мала бахьан долаш нийсденнад ер хатар тхона? Фу леладеш, мичахьара воагІаш ва хьо? Мичаб хьа мохк, малагІча халкъах ва хьо?»

* 1:1 Иштта оалаш хиннад жугташа Даьлах.

Юнус-пайхамар 2

⁹Цо аьннад царга: «Со жугтий къамах ва, форди, лаьттеи, сигаленаши хьакхелла Даьла, Веза Аьла, лоархIаш ва со».

¹⁰Из хезача, геттара чIоагIа кхерабеннача наха аьннад цунга: «Из фуд Ia даьр?» ХIана аьлча, шоашта ховш хиларах, цо хьааларах, из Аьлах ведда водаш волга.

¹¹Цунга аьлар цар: «Оаха фу де деза хьона, ер форд тхоашта бужаргболаш?» Цу хана форд чIоагIа миxьара баьннабар. ¹²ТIаккха цо аьлар царга: «Со хьа а лаьце, форда чу кхосса, тIаккха форд соцаргба шоана, сона хов, се бахьан долаш ер форд корзагI-баьнналга».

¹³Цхьабакъда, нах чуийнна лаьттагахьа юха кхача гIерташ, кема пескаш хьокхаш хиннаб, хIаьта а цар из вIаштIехьа далацар, форд корзагIбоалаш латтар. ¹⁴ТIаккха Аьлага кхейкаб уж, цар аьннад: «Дех оаха Хьогара, тха Аьла, ма доаде тхо, укх сага са бахьан долаш, ма латийталахь тхox бexке доаца цIий: хIана аьлча, Ia Хьайна ловр даь хиларагI!»

¹⁵Хьа а лаьца, форда чу кхессав Юнус, тIаккха форд тийнаб корзагIбаьнначара. ¹⁶Кхерабеннаб уж нах Аьлах боккхача кхерамах, цудухьа цар Даьла духьа сагIа даккха лаьрхIар, нигат а дир.

Боккхача чкъаьран чухьа Юнуса даь дуIа

2 ¹Аьлано хоам байтаб боккхача чкъаьрага, Юнус дIакхалла аьнна; цу чкъаьран кер чу хиннав Юнус кхаь денна, кхаь бус. ²Ший Аьланга кхейкав Юнус чкъаьран кер чура. ³Цо аьннад:

Юнус-пайхамар 2

- «Аьланга кхайкар со, сайна хала долча хана,
Цунна хезар со;
се веннарг лаьрхIа новкъостал дехаш мухь
хьекхар аз,
хIаьта Хьона хезар са оаз.
- 4 Форда бухе чувахийтар Iа со, талгIеша го
баьбар сона, Хьа мел дола хиш, Хьа
мел йола талгIеш сона тIагIолла лелар.
- 5 Аз аьлар: Хьай бIаргашта дIакъайлаваьккхар
Iа со, иштта дале а вахаргва, сона юха а
гургда Хьа Деза ЦIа*.
- 6 Са дег тIа кхаччалца хиша гобаьбар сона, бух
боацача юкье ваьннавар со, са кертах
хьаьрчар фордачура баьцаш.
- 7 Лоам кхоачалуча кхаччалца со кIала ваьлар,
сона хетар лаьтто тоIаваь се вусаргва;
хIаьта, Са Веза Аьла, Iа баьдеча кIоар-
гача кIоагчура арадаьккхар са са.
- 8 Сайна чухь кхы са ца дисача хана дагавехар
сона Аьла, са дуIа Хьона дIахезар, Хьа
Сийдолча Аьлан ЦIагIа дIакхаьчар.
- 9 Харцболча, низ боацача даьлашта тIехьа
баьннараша шоашта хургболча Хьа
къахетамах боах шоаш.
- 10 ХIаьта аз раьза а волаш сагIа доаккхаргда
Хьона; айса аьннар кхоачашдергда.
Аьлангара да кIалхаравалар!»
- 11 Чкъаьрага Аьлано амар даьд, цо из лаьтта ара
кхессав.

* 2:5 Жугтий Даьла ЦIа Ерсалиме.

Ниневе бахархой дехке бовлара тIахьех Юнуса

З¹ ЦIаькхза а Аьла дош дера Юнусага: ² «ГIатта, гIо Ниневе, йоккхача шахьар тIа, Аз хьайга аьннар кхайкаде цига».

³ Шийга Аьлано аьннача бessa, кеч а венна, Юнус вахар Ниневе; Ниневи чIоагIа йоккха шахьар яр, кхаь дийнахьа никъ билла йоккха яр из.

⁴ Волавелар Юнус шахьаре гIолла никъ бе, цхьан дийнахьа тоьала шийна мога никъ а беш, цо кхайкадора, кхы а шовзткъа ди даьлча Ниневе йохаргья яхаш.

Ниневе бахархой дехке бовлар

⁵ Уж дешаш дIахеза тийшар Ниневихой Аьлах, марха лаьцар, биркъа хIамаш тIайийхар, зIамига-чунгара воккхачунга кхаччалца.

⁶ Из дош дIахезар Ниневе паччахьа, из гIаьттар ше вагIача паччахьа гIанда тIара, шийна тIера паччахьа гIирс Iо а баьккха, къеча сага гIирс тIабийхар, Iовкъар тIа Iохайра*. ⁷ Цо дIакхайкаде аьлар, Ниневе паччахьа а цунна гонахьарчар а цIерагIа: «Наха а, хьайбаша а, шерчаша а, устагIаша а хIама ма юйла, хий ма малда, дажа ма гIолда уж. ⁸ Нах а, хьайбаш а къе дувхар дийха хилда, хIаравар ма хулла Аьлага кхайкаш хилва, хIаравар воча хIаман наькъ тIара воалалва, ший кулгех зулам ца далийта хьожалва. ⁹ Хьанна хов, Аьлано Ший эгIазло юхаерзайой а, тIаккха вай ца леш дуссарг ма дий».

* 3:6 Цо тайпара кодам беш хиннаб наха.

¹⁰ Аьланна бIаргадайра цар гIулакхаш, уж во-
ча гIулакхаш тIара баьнна хилар, тIаккха Ше
царна дергда аьнна во хIама ца деш уж битар,
къахийтта.

Юнуса эгIазло, Даьла къахетам

4 ¹ Юнус чIоагIа из дагадоаллаш эгIазваха вар.
² Аьланна дуIа деш аьлар цо: «Ва Аьла, из деца-
рий аз дийцар, сай мехка волча хана. Цудухьа вада
веннавар со Фарсисе, хIана аьлча, сона ховра, Хьо,
Аьла, къахетаме, дог лазаш, дукха сатохаш, боккхача
безамца, бохам хилар ца дезаш волга. ³ ХIанз, Аьла,
дIаэца са вахар, сона дикагIа да вахачул велча».

⁴ Аьлано аьлар тIаккха: «Иштта чIоагIа эгIазвахар
нийса дий?»

⁵ Араваьлар Юнус шахьарера, малх боалехьа дIа-
вахар, цига шийна бу а теха, цунна кIала Иийне Ю-
хайра, шахьарах фу хул хар духьа. ⁶ ХьалтIа ялийтар
Аьлано баьцовгIа, из айелар Юнуса тIагIолла, цунна
керта тIа Ии хургдолаш, цунна хинна бохам дIа-
баргболаш. Юнус чIоагIа гIадвахар цу баьцовгIана.
⁷ ТIаккха Аьлано нийсдир, шоллагIча дийнахьа из
баьцовгIа сатоссаш нIано яьа йолаергйолаш, тIак-
кха из йокъаенна дIаяргйолаш. ⁸ Малх арабаьнна-
чул тIехьагIа Аьлано малхбоалехьара бIайха мух а
хьакхийта, малхо Юнуса корта боагабе болабир,
сов чIоагIа цамогаш, цо аьлар: «Вахачул аттагIа дар
сона велча».

⁹ ТIаккха аьлар Аьлано Юнусага: «БаьцовгIа ба-
хьан долаш иштта эгIазвахар хьо?» Цо аьлар: «ЧIоагIа
эгIазвахар, валлала».

Юнус-пайхамар 4

¹⁰ Тааккха аьлар Аьлано: «Хьона кхом хет Iайха кьа ца хьийгача, Iайха ца кхейьча, цхьан бийсан хьал а кхийна дIаяьннача зIамигача баьцовгIах; ¹¹ хIаьта шоай аьтта кулг аьрдигачох ца довзаш вола бIаьи ткьо эзар саги, дукха хьайбаши дахача йоккхача Ниневи-шахьарах кьа Сона хетаргдеций?»

Руфих дола йоазув

Руфих долча йоазон дешхалхе

Руфих долча йоазон тIа дувцар да кхелахой ханашкахъа, исраилхой Дауди Сулеймани санна бокъонцахъа бола паччахъаш хилалехъа хиннар. Кхелахой довнаш нийсдеш, халкъ моастагIчунца лата кхувлаш хиннаб. Цу хана Исраил-мехка деррига кегаденна хиннад. Йоазон тIа дувц, Исраил-мехка моцал эттача хана лоалахарча Моъаве-мехка дIабахача дезалах. Цига Моъавера ши саг йоалаю цар къонгаша. Бакъда, хIалак хул уж: цIен-даи шаккъе воIи бов, цар истий жерал бус. Царех жерал йиса цхъа нус, Моъавера Руфи, ший мохк бита а бите, ший маър-наънаца Наймица дIайода Исраил-мехка. Цига маъре йода из хьалдолча ший гаргарча сагага БаIазага, цул совгIа сийдолча Дауд-паччахъа даъ-на-на а хул из.

Ер кинижка кхетадара жугтий цхъадола Iадаташ ховш хила веза. Цар Iадатех, нагахъа санна саг лей, жерал йиса ший веший сесаг юхаерзаеш хиннай венначун вошас. Цул тIехъагIа цар дезал дIаболалой, цу дезалга кхоачаш хиннад венначун рузкъа, дIахо дIахьош хиннай венначун цIи. Из деш хиннад фу ца хадийтар духъа. ХIаьта исраилхой кхыча Iадатех Моъаверча наъха бокъо хиннаяц Исраила халкъах дIакхета. Исраил-накъъан Мисарера арабайннача

Руфи

хана Израил-наѣкъанца моѣавхой дика ца хиларах царех моастагИий лоархІаш хиннаб.

Ер йоазув тешам, безам бувцаш да. Ший маър-наѣ-наца Руфи Байтлахъаме яхаро, Найме веннача маѣра гаргарча сага БаІаза соцам а баъ, Найме лаѣтта хъа а ийца, Руфи хъа а йоалаяъ, фу дІадоладаро – цу шед-долчо хъагойт тешами безами хилар. Цар из деррига иштта хоза чакхдаккхарах тІаенача гІайгІах царна дегагІоз хул, кхоаненга сатувсарах йизза йола.

*Элималахъа цІен дезал Байтлахъамера
Моъав-мехка хъабоагІа*

1 ¹Кхелахой жугтий мехка кулгалдеш болча замах лаьтта моцал ессай. ЯхІуда Байтлахъамера цхъа саг вахав ший цІен-нанеи ши воІи ийца ший мехка-ра ведда Моъав-мехка ваха. ²Цу сага цІи Элималахъ хиннай, цун цІен-наьна цІи Найми хиннай, хІаьта шин виІий цІераш Махълони Хьилони хиннай; уж хиннаб ЯхІуда Байтлахъамера ефрафхой. Моъав-мехка хъа а кхаьча, сайцаб уж. ³Цхъа ха яьлча Элималахъ веннав, шин воІаца цхъаь йисай Найми.

*Найми юхайоагІа Байтлахъаеме Моъав-мехкарча
Руфеца цхъана*

⁴Найме шин воІо моъавхой къамах ши саг йоа-лаю, цхъанне Орфа, шоллагІчо Руфи, уж цига бах цхъана итт шера гаргга. ⁵Цул тІехъагІа цун шакъе воІ ла, Махълон а Хьилон а: мар а къонгаш а байна, цхъаь юс из кхалсаг. ⁶ТІаккха ший шин несийца Моъав-мехкара юха йоагІа из ше яьхача, хІана аьлча Даьла оарцагІа вена, Ший наха Цо ялат доссийтад аьнна хоз цунна Моъав-мехка. ⁷Ара йоал из ше яьхача моттигера, шийна тІехъа ши нус йо-лаш. ЯхІуда мехка юхабоагІача наькъ тІа шийца ши нус йолаш йоагІаш, ⁸Найме оал ший несарашка: «Довле, юхадерза шоай наьна цІа гІо; Дала къахе-там болба шух, оаш байнарех а сох а баьчча бесси! ⁹Дала ираз-аьттув лулба шоана, шун кердача моарой фусамашка!»

Руфи 1

Барташ даьхар цо царна, уж белха айттар, махьарч детташ. ¹⁰ Цар аьлар: «А, тхо хьоца хьа халкъ долча доагIаргда».

¹¹ Найме аьлар: «ЦIадерза, са мехкарий; сенна доагIа шо соца? Кхы могоаргдий сона кьонгаш бе, шоана царех моарой хургболаш? ¹² Юхадерза, са мехкарий, со кьаеннай, са маьре яха сатувсалга дац. Со маьре яха хьашт долаш а хинна цу бийсан мараца Ю а йижа аз кьонгаш баьбаларе а, ¹³ уж хьалкхеллца хьежа хьашт дий шоана? Цу ханналца маьре ца долхаш дагIаргдий шу? А, эшац шоана, са мехкарий! Аз шул чIоагIагIа саготду, со Дала даькьаза яьй».

¹⁴ Уж юха а чIоагIа белха айттар, махьарч детташ. ХIаьта Орфа ший маьр-нанна барт а баьккха, Iадика а йийца, ший нах болча дIаяхар, хIаьта Руфи йисар цунца. ¹⁵ Найме аьлар Руфийга: «Хьажал, из а ма яхарий ший нах болча, ший даьлий болча: юхаерза хьо а хьай кхина тIехьа».

¹⁶ ХIаьта Руфе аьлар: «Хье Юкхесса со юха ерзаргйолча дIатIа ма яккха со: хьо йодача со гIоргья, хьо яхача со яхаргья; хьа халкъ са халкъ хургда, хьа Даьла са Даьла хургва. ¹⁷ Хьо леча со лергья, цига дIа а йолларгья. Дала Ший кхел йойла сона, цхьан Юажало мара со хьоцара кьоаста ергьяле», — аьнна.

¹⁸ Найми юхаяьлар, цо яь чIоагIо шийна хьаяйзачул тIехьагIа, кхы хIама ца оалаш. ¹⁹ Уж шаккье йодаш яр Байтлахьаме кхаччалца, хьакхьача шахьаре мел баха нах сатем байна бар, кхалнах цецбувлаш бар: «Ер Найми я?» яхаш.

Руфи 2

²⁰ Цо аьлар царга: «Сох Найми ма ала, сох Мара ала*, хІана аьлча, Низболчо кьахьадаьд са вахар.

²¹ Со араяьннаяр укхазара таро йолаш, хІаьга Дала юхайоалайир со даьссача кулгашца; сенна оалаш да сох Найми, Далла гуш хилча, со бехке йолга, Цо сона гІайгІа, бала белча, Низболчо са ираз доадаь хилча?»

²² Юхабийрзар Найми а цунна Моъавера ена нус Руфи а: уж бахар мукх чуэца болалуча хана Байтлахьаме.

Руфена БаІаз вовз

2 ¹ Найме маьр-цІаьшкахьара таро йолаш, цІи хеза цхьа гаргара саг вар БаІаз яхаш, Элималахьа фух ваьнна. ² Цкъа Моъав-мехкарча Руфе аьлар Наймига: «Со кхай тІа яха мегаргІий, канаш гулде, сайга гулдейтачунна тІехьа?»

Найме аьлар цунга: «Йолле, са йигІиг».

³ Цо хьа а ена мукх хьокхачунна тІехьа канаш гулдир. Кхай тІа гулдеш хиннача канех цхьа дакъа Элималахьа фух ваьннача БаІаза доалахьа хиннадар. ⁴ Цу хана Байтлахьамера БаІаз цІакхаьчар, цо аьлар мукх хьокхаш боахкарашка: «Даьла ва шуца!» «Дала даькьала волва хьо!» — аьлар цар цунга.

⁵ БаІазо аьлар царна тІехьа хьажа оттаваьча ший лейга: «Из кьона кхалсаг хьаний?»

⁶ Лейво аьлар: «Из кьона кхалсаг Моъав-мехкара я, Наймеца Моъав-мехкара хьаена; ⁷ цо дийхад,

* 1:20 Жугтий меттала «Найми» «аьттув бар» яхилга да, хІаьга «Мара» «кьахьа» яхилга да.

Руфи 2

мегардарий аз мукх хьокхарашта тЕхъа хила, — аьнна, — канаш гулдеш. Иштта йоалл из укх кхай тIа Луйрийна денз сарралца; кIезига отар кIала салаIар мара доацаш».

⁸ТIаккха БаIаза Руфийга аьлар: «ЛадувгIа, са йоI, кхыча кхай тIа ма гIо гулде, укхаза хила, са чулатгача кхалнахаца Iушца: цар чуэцаш дола кха бIарга кIалара ма далийта, гуш хила, царца лела. ⁹Са лайша чуэцаш дола кха хьай бIарга кIала хилийта. Аз тIадиллад сай Iушта, хьога хIама ма ала аьнна, хьай хий мала безам хуле, дIарча сона чулатгача наха хьалъюзача кIудал чура хий мала».

¹⁰Цунна хьалхашка корта чу а бахийта, из лоар-хIача хьисапе Руфе аьлар: «Хьа кьахетам мишта бийхаб аз хьа бIаргашка, кхыча мехкара ена со ишттала Iа лархIа?»

¹¹БаIаза жоп делар: «Сона дийцад, Iа хьай маьр-нанна, хьай мар велча денз мел даь гIулакхаш, из бахьан долаш, хьо хьай да-нана а дита, мохк а бита, хьалхагIа вIалла ца дейза ер халкъ долча мишта ений; ¹²Дала дика хетар хилда хьона, хьа уж дика гIулакхаш бахьан долаш. Цун ткьам кIала сатем лохаш хьо енача Исраила Даьлагара доккха совгIат хилда хьона».

¹³Цо аьлар: «Са аьла, хьа бIаргашка кьахетаме я со! Сатем беш, сона, хьай Iуна, дагара дар дийцар Iа, со цхьанна хьай Iуна маьха еце а».

¹⁴ХIама яьа ха хьатIа кхаьчача, аьлар БаIаза: «Хьа-йола, берхIала IочуIотташ даьа ольгаш».

Iохейра из ялат чуэцарашта юххе. Цо хьаелар ольга чIегилг: цо йиар, йизар, юхе а йисар. ¹⁵Из

Руфи 2

Геттар, канаш лохъде. БаІаза ший Іунашка амар дир: «Гулдайтa пунга цІовнашта юкъера а, цунна новкъарле а ма е; ¹⁶ цІовнашта тІера хъа яъхе тасса цунна гулъе хІама, яъа ябийта, вІалла во хІама а ма ала пунга».

¹⁷ Иштта гулдир цо сарралца, цул тІехъагІа аърда цхъалха даьккхар, деррига а дІалаьрхІача дукха ялат* хилар цунах.

¹⁸ Из хъа а ийца, яхар из шахъаре, ше мел гулдаьр дІахъекхар цо маьр-наьнага. ДІаелар Руфе шийна юаш, ше йита хиннар.

¹⁹ Цунга маьр-нанас аьлар: «Мичахъа гулъяьй Іа тахан, мичахъа хиннай хьо? Даьла раьза хилва хьо тІаийцачунна!» Руфе ший маьр-наьнага аьлар, ше мичахъа балха хилар, тІакха аьлар: аз тахан болх баьча сага цІи БаІаз я аьнна.

²⁰ Найме ший несийга аьлар: «Дала даькъала волва из, цо дийнабараш а байнараш а ший къахетамах ца бахарах!» Цо тІатехар: «Из саг вай кхоаччара гаргара хул, из вайна новкъостал де дезаш ва». ²¹ Моъавхочо Руфе аьлар ший маьр-наьнага: «Цо-м кхыметтел сога ялат хъаькха даллалца ший Іушца хила а аьннад».

²² Найме ший несийга Руфийга аьлар: «Дика да, са йиІиг, цун Іушца кхалнахаца хьо хургйолаш, кхыча кхай тІа хьона халахетар саго дергдоацаш».

²³ Иштта хилар из БаІаза Іушца кхалнахаца мукх а кІа а чуййца даллалца, канаш гулдеш. Яхаш яр из ший маьр-наьнаца.

* 2:17 *Жугтий бустамах «эфа»* – масала 15 кийла.

Руфи БаIази вIашагIкхет хьатта тIа

3 ¹Аьлар цунга Найме, маьр-нанас: «Са йоI, хьай-на аттагIа хургйола моттиг лехача фу дар-хьогI Ia? ²Хьо Iушца болх беш хинна БаIаз вай гаргара саг ва; укх бус из цхьан хьатта тIа ялат ловсаш ва, ³хьай кулг-юхь дилле, хоза хьадж йоагIа даьтта хьаькхе, хозагIа дола барзкъа дийхе дIагIo цига, хье бIарга ма яйта, из хIама диъа-менна валлалца; ⁴Из Io мичахьа вуж а хьаже, дIа тIа а яхе, юврагI хьал а айбий цун когашка Iойижа. Цо хьааргда хьога, фу де деза».

⁵Руфийс аьлар цунга: «Iа мел яхар дергда аз».

⁶Хьатта тIа а яха, шийга маьр-нанас мел аьннар дир. ⁷БаIаз хIама диа-менна, раьза а волаш цIов-нашта юххе Iовижа вахар. Из шорттига хьа а ена, цун когашке хьа а йийла, Iойижар. ⁸Ах бийса яьлча оагавенна урахайра из, цун когашка улаш кхалсаг яр.

⁹Хьаттар цунга БаIаза: «Хьо малий?» Цо аьлар: «Со Руфи я, со хьа лей я. ДIаэца со, хьай лей, хье волча, хьо са гаргара саг хиларах, хьо сона новкъостал де дезаш ва».

¹⁰БаIаза аьлар: «Дала ше даькъала йойла хьо, са йоI! Ер Ia тIехьара даьр хьалхарчул а дукхагIа къа-хетам гойташ гIулакх да, къонабараш а таро яраш а йоацараш а лаха а ца йодаш. ¹¹ХIаьта, са йоI, хьо ма кхера, Ia мел яхар аз дергда хьона. Укх шахьаре мел дахача адама ховш да, хьо мел бакъахьара кхалсаг я; ¹²со гаргара саг хилар бакъ дале а, сол кхоачарагIа вар ва хьа, из а ва хьона новкъостал де дезар; ¹³ер бийса яккха; кхоана хьо цо тIаэце дика ма дий; хьо

тІаэца цун безам ца хуле, Далла ма гой из, аз тІаэ-
царгья хьо. Гурралца наб е».

¹⁴Цун когашка Гурралца наб а яь, хьалххе Геттар
из, шоайла бІарга голехья. БаІаза аьлар: «Ма ховлда
сага, кхалсаг хьатте ена хинналга».

¹⁵ТІаккха цунга аьлар: «Хья да хьайна тІехья дув-
ха барзкъа, хьалаца из». Цо хьалаьцар, дуккха мукх
Іочубехкар БаІаза* цунна, из балма тІа ІотІа биллар,
ше шахьаре вахар. ¹⁶ХІаьта Руфи хьаера маьр-нана
йолча. Найме хьаттар цунга: «Фу хилар хья, са йоІ?»

ХІаьта цо дІадийцар цу къонахчо шийна мел даь
гІулакх. ¹⁷Цо аьлар: «Еррал ялат делар сона цо, хьай
маьр-нана йолча яьсса ма гІо», – аьнна.

¹⁸Вокхо аьлар: «Сабар де, са йоІ, хьайна из гІу-
лакх йисте мишта доал халцца; хІана аьлча, тахан
из гІулакх чакх ца даьккхача из соцаргвац хьона».

*Элималахья лаьттан дакъа а ийце БаІаза Руфи
шийна йоалаю*

4 ¹Цу хана шахьара коанаІарашка пхьегІа тІа нах
гуллуча моттиге ваха Іохайра БаІаз. Юххе гІолла
тІехвоалаш вар БаІаза вийца Руфенеи Найменеи нов-
къостал де дезаш вола гаргара саг. Цо аьлар цунга:
«Хьавел, укхаза Іохал». Вож, хья тІа а вена, Іохайра.
²БаІаза боккхагІчарех шахьар тІара итт саг хья а вий-
ха, аьлар: «Іоховшал укхаза», тІаккха уж Іохайшар.
³ТІаккха аьлар БаІазо гаргарча сагага:

«Моъав-мехкара цІаена Найми, вай вешийна
доагІа аренах цхьа дакъа дохкаш я Элималахь; ⁴со

* 3:15 Жугтий меттала из ялх бустам ба, из 22-30 кийла я.

Руфи 4

из хьона дІаховргдолаш ала а воалл: вай халкъа боккхагІа болча, укхаза багІача наха хьалхашка; эца безам бале эца; эца безам беце, сога хьаала, сона ховш хургда; хьо воацар кхы эца саг воацилга, хьол тІехьагІа со волга».

Вокхо аьлар: «Аз хьаэц».

⁵ БаІазо аьлар: «ТІаккха Іа Наймегара лаьттан дакъа хьаэцаш хуле, Моъавхо Руфий а хьайоалае еза хьа, мар венна йисай из, хІана аьлча, шун воІ хинначул тІехьагІа, из лаьтта венначун дезалга кхоачаргдолаш».

⁶ ТІаккха аьлар гаргарча саго: «Сона могоаргдац из сайна хьаэца, сай доалахьадар толхадергдоацаш, сай дезалла из дусаргдолаш, хьай вІаштІехьа дале Іа хьайна дІаэца из».

⁷ Хьалха иштта хиннад Іадаташ, Израила мехкахоша хІама эцаш е йохкаш хилча иштта чІоагІдеш хиннад: цхьанне ший маьчеш Іо а яьхе дІалуш хиннай вокханна, из хиннад Израила тешал деш. ⁸ ТІаккха аьннад гаргарча саго БаІазага: «Эца хьайна». Іо а яьха, дІаенний ший маьчеш.

⁹ БаІаза аьннад боккхагІачарга, дерригача халкъага: «Шо тешаш да, аз хьаэц деррига рузкъа, Наймигара еррига Элималахьи, Хьилонеи, Махьлонеи, ¹⁰ иштта Махьлона жерал йиса моъавхо Руфий а сай сесаг ю, венначун цІи а йовргйоацаш вай шахьаре, цун доалахьардар цун дезалла хургдолаш, шу тешаш да цунна тахан».

¹¹ Халкъо аьлар, шахьара коа наІарга гулбенна багІачар а: «Тхо тешаш да: деррига Израила къам шоайх хьадаьннача Рахилаи Лийанай тара йойла

Руфи 4

Дала хъа цагага чуйоага кхалсаг; Иоаде хъай рузкъа Ефрафе-моттиге, цИи дахозийла хъа Байтлахъам-ша-хъаре. ¹²Хъона Дала лургдолча цу къонача кхалсага фух, ЯхИуда Фамара виИий Фареса дар санна ца хилда хъа».

Овид малхавалар

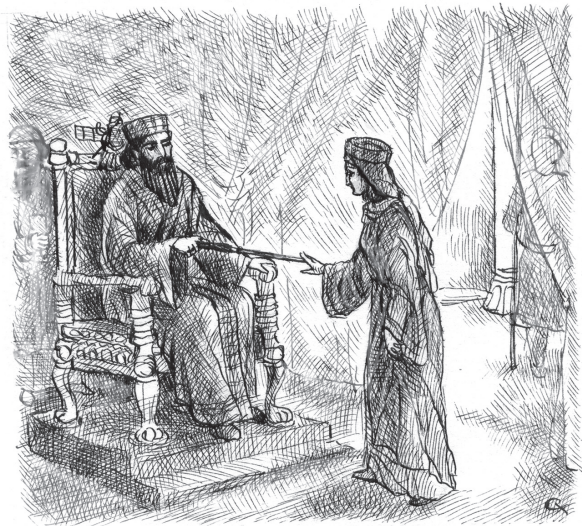
¹³Багаза Руфи йоалайир шийна, из цун фусам-нана хилар. Чувахар из йолча, Дала берах кхейир из, цо воI вир. ¹⁴Дувцар Наймега кхалнаха: «Далла хоастам ба хъо хъайга хъожаргйолаш тIехъе йоацаш ца йиса! Цун цИи сий долаш хулийла Исраиле! ¹⁵Хъо езача, ворхI воIал дикага йолча хъа несас ваьв из. Цо хъа вахар керда доаккхаргда, хъа къоанал Iалашъергъа».

¹⁶Хъаййцар Найме бер, ший бера Ио ца хецаш хъалкхедир цо из. ¹⁷Лоалахоша кхалнаха йоахар: «Найме воI ваьв», Овид аьнна цИи а елар.

Из Иссея да вар, Иссей Дауда да вар.

Багазийи Руфийи виИий виИий воI – Дауд-паччахъ

¹⁸Иштга ба Фаресий овла: Фарес Есрома да ва; ¹⁹Есром Арома да ва; Аром Аминадава да ва; ²⁰Наасона да Аминадав ва; Наасон Салмона да ва; ²¹Салмон Багаза да ва; Багаз Овида да ва; ²²Овид Иссея да ва; Иссей Дауда да ва.

Эстарах дола йоазув

Эстарах долча йоазон дешхьалхе

Эстарах долча йоазон тІа дувцар хиннад Шушан-шахьар тІа, персаьний паччахь Ахашвераш (Ксеркс аьлча дикагІа вовз из) Іан замалахьа чуІеш хиннача цІагІа. Шушан – къаьнара Сузы оала город (шахьар) я, Бабила 320 километр гаьна хиннай из. Ахашвераш Персаьний паччахьалкхенна доал деш хиннав вай зама тІаяле 486-ча шера денз 465-ча шерага кхаччалца.

Вай зама тІаяле ворхІ бІаьи ткъаь шоллагІчеи ворхІ бІаьи ткъаь цхьоалагІчеи (722–721) шерашка Ассири-паччахьалкхено Исраила мехка кьулбаседа дакъа дІадаьккхад, хІаьта вай зама тІаяле пхи бІаьи дезткъеи ворхІлагІча шера (587) Бабила паччахьалкхено Исраила мехка кьулбехьара дакъа (ЙахІуди) дІадаьккхад. Уж тІемаш долча хана дукха жугтий Ассиреи Бабилеи дІабигаб.

Вай зама тІаяле пхи бІаьи ткъаьи ткъестлагІча шера (539) Бабил персашеи мадайхошеи шоай доалехьа ерзайир, тІаккха дукха ха ялалехьа Бабиле хиннача жугташта бокъо елар шоай даьхе, Исраил-мехка дІацІагІо. Бакъда, дуккхабараш юхабаха раьза хиланзар. Цу тайпара дукха жугтий, масала, Эстари Мордахайи санна бараш, Шушан мо йолча персаьний шахьарашка бахаш бар.

Эстар

Ахашвераша Эстар цИи йола жугтий къона йоИ хержар, из ший керда паччахъсе хургйолаш. Из хиннай да-нана доацаш, ший даъ-веший воЮ, паччахъа болхло волча Мордахайс хъалкхяъ. Эстарах паччахъсе хилча, Мордахайс аьлар цунга, хъе жугте йолга цхъаккха сагага ма алалахъ, аьнна. Цхъацца болча Юша Ахашвераш ве лаьрхИалга шийна хъахезача, Мордахайс из паччахъага дIааьлар, цу тайпара из вувчара кIалхарваьккхар.

Паччахъа эггара лакхара болхло вар Хьаман цИи йола саг. Мордахайс ше лоархИаш ца хиларах Хьамана гоама вар из а жугтий а. Цо дехардир паччахъага ший паччахъалкхенчухъа мел бола жугтий боабе амар де аьнна. Юхедисача йоазон даькъ тIа дувц ший къам кIалхара даккха гIерташ ший вахар мел кхераман кIал оттаду Эстара.

ТIехъагIа Мордахайси Эстараси каьхат язду, цу хана жугтий къам кIалхара даьккха из ди белгалдеш хIара шера Пурим цIей дезде аьнна. Пурим – из жугтий къаманна чIоагIа гIоза цIей да. «Пурим» яха дош персаьний «пур» (кхадж) яхача дешах хъадаьнна да. Цо белгалду жугтий моастагIчо Хьамано кхадж мишта тийсаб, жугтий хIалакбара малагIа ди дикагIа хургда хъожаш.

Укх кинижка тIа Даьла ца хъоахавой а, Цо нахага, вахарга гIолла новкъостал ду жугтий халкъанна. Бакъда, нах а хила беза хIама чакхдоаккхаш. Эстара а Мордахайс а шоашта моггача бесса денал, гIулакх гойтад, шой къам кIалхара а даьккхад.

Паччахьа сесага Ваите ла ца дувгар

1 ¹ Ер хиннад Ахашвераш-паччахьа замалахьа — Индера Хушага кхоачаш ихкача бIаь ткъаб ворхI мехка доал даьча Ахашвераша. ² Цу хана Ахашвераша паччахьа гIанд Шушан-шахьара гIалий чу лаьттад, цу тIара доал деш хиннад цо ший мел долча паччахьалла. ³ Ший паччахьалла кхоалагIча шера масе ший караболча аьлашта а ший гIулакхдеш болча наха а йоккха-че* яьй цо. Цига Персаьний мехка а Миде а бIунбаьччий, цIи-хеза нах, мехкий доалахой хиннаб. ⁴ БIарчча бIаь дезткъа денна паччахьалкхен дуккха рузкъа а, ший возаллен** къагар а, сийле а гойтад цо. ⁵ Уж денош даьлча, хьаким вар а воацар а ца къооставеш, Шушана гIалий чу волчоа, паччахьа-цIен беша ворхI денна той оттадаьд цо. ⁶ Беш хозьяь хиннай мрамора бIоагIех йоаккача дото чIугех тхан кIайчеи цIечеи тIиргашца чIоагIьяьча кIай-сийна гета пордошца. Тайп-тайпарча дезача кхерильгашца егIа аьмен*** тIа дошох а дотох а хьяь вужийлаш**** а лаьттай.

⁷ Малар тIакхихьад, шиь шоайла тара боацача дошоча кадашка, хIаьта из паччахьа малар, паччахьан камоаршалца шортта а хиннад. ⁸ Цун лоIамца, шийна ма дезза из чхьагIар меIа йиш хиннай хIара

* 1:3 *Йоккха-че* — дуккхача наха той оттадаь моттиг.

** 1:4 *Возалле* — «возал» яхача деша тIара.

*** 1:6 *Аьме* — лакхера моттиг.

**** 1:6 *Вужийла* — саг оагIора ваьнна Ювужа моттиг (южийла — кхалсаг оагIора яьнна Ююжа моттиг).

Эстар 1

хьяаший, ший гҮулакхчешка, мел ловчоа массанена детталда аьнна хиннадаь.

⁹ Ахашвераш-паччахьа цIагIа паччахьа сесага Ваште а оттадаьд кхалнаха той.

¹⁰ ВорхIлагIча дийнахьа, малар менна а волаш, Ахашвераш-паччахьо амар даьд шийна гҮулакх деча ворхI евнуха* – Мехуманга, Бизтега, Харбонга, Бигтега, Авагтега, Зетарга, Каркаса – ¹¹паччахьий хоза гIоз а туллаш, ший сесаг Вашти тIайоалае шийна, аьнна из мел чоагIа хоза я дIагойтар духьа халкьа а гонахьарчарна а: амата хоза хиннай из. ¹²Амма, паччахьа сесага Ваште евнухашка гIолла паччахьо дейтача амарах хьая тигадац. ТIаккха паччахь эгIа-залах лотавеннав. ¹³Дагавувла эттав из, уж мо дола этта хьалаш кьоастаде ховш болча нахаца (хIана аьлча, паччахьа Iадате хиннад, законаши гҮулакхаш кьоастадари ховш болча нахаца дагавувлар, ¹⁴хIаьта цун гаргагIа Каршен, Шетар, Адмат, Таршиш, Мерес, Марсен, Мемухан – паччахьа тIабаха кьабстта аьттув болаш, паччахьалкхе массарел лакхагIа, Персаьний мехка а Миде а сийдола ворхI саг хиннав). ¹⁵Паччахьо хьаттар царга:

– Законах фу де доагIа паччахьа сесага Ваштена, Ахашвераш-паччахьо евнухашка гIолла дIахьийна лоIам цо кхоачаш ца барах?

¹⁶Мемухана аьлар паччахьага а, гонахьарча нахага а:

– Паччахьа сесаг Вашти, паччахьа хьалхашка хинна ца Iеш, цун гонахьарча наха а, Ахашвераш-паччахьа

* 1:10 *Евнух* – кхалнахага хьожаш вола веIаь маIасаг.

доалахьерча массе мехкий халкъашта хьалха а бехке я.
¹⁷ХІанз цун карахдаьннар массе кхалнаха дІаховргда,
 уж шой моаройх дог кхарда баргба. Дувца болалургба:
 «Ахашвераш-паччахьо шийна паччахьа сесаг Вашти
 тІайоалае аьлча, из хьая тиганзар» яхаш. ¹⁸Тахане
 а Персаьний мехка а Миде а цІи хезача кхалнаха,
 паччахьа сесага даьр дІахезача шой моарошка дув-
 царгда, тІаккха истий кхоардама* а, моарой эГІазлон
 а чаккхе хургьяц! ¹⁹Из бахьан долаш, нагахь санна
 паччахьа лойя, Ахашвераш-паччахь волча кхы цІак-
 кха а чу ма гІойла Вашти, аьнна, амар тохалда цо.
 Персаьний мехка а Миде а юха ца доахача законашка
 дІачу а гІолда из. Цун паччахьий дарж кхыча, цул
 дикагІа хургйолчоа дІалулда паччахьо. ²⁰Паччахьа
 амар ерригача йоккхача паччахьалкхе дІакхайкадича,
 берригача кхалнаха шой моарой лерхІам а бергба,
 хьаким волчун а воацачун а.

²¹Из хьехам паччахьа а, цун гонахьарча наха а
 тайра, хІаьта Мемухана яхача бесса паччахьо иштта
 хьа а дир. ²²Паччахьалкхен массе даькъе, хІара мех-
 ка цигарча йоазонца а, хІара къаманга цун меттала
 а, хоамаш дахьийтар цо, хІара къонах ший цІенна
 аьла хила воагІа, аьнна. Цох дар массе меттайла дІа
 а кхайкадир.

Эстарах паччахьа сесаг хул

2 ¹Ахашвераш-паччахьа эГІазал шелъенна цхьа ха
 яьлча, цунна дагаехар Вашти, иштта цун карах-
 даьннар а, цу хьакъе долда аьнна ше даь хинна амар а.

* 1:18 *Кхоардам* – «кхарда» яхача деша тІара.

Эстар 2

²ТІаккха цунга хьожача гІулакхчаша* аьлар:

– Кьонна хоза мехкарий лохалба паччахьанна.

³Паччахьалкхе хІара мехка лаьрххІа нах а оттаболба цо. Цар гулболба масе кьона хоза мехкарий Шушан шахьаре, гІалий чу, кхалнаьха цІагІа, кхалнаха тІа-хьожам лоаттабеча паччахьа евнухана Егай бІаргкІа-ла, иштта, хьадж йоагІа даьтташ а дІалулда царна, цІока хоза хургдолаш. ⁴Паччахьа безам тІабахā йоІ, Ваште когаметта паччахьа сесаг а хийла.

Из хьехам хоза хийтар паччахьана, хІаьта цо пай-да а ийцар цох.

⁵Шушан гІалий чу вар Мордахай цІи йола, Вениамина тІехьенах вола жугте, Кийши Шими виІий Яира воІ, ⁶Ерсалимера Бабила паччахьо Небухаднесара Йа-хІудий паччахьца Иехонеца есарала бигā хинна-рех. ⁷Мордахайс хьалкхьяьяр ший даь веший йоІ Гадас-са — Эстар а оалар цунах, — цун да а нана а ца хинна-даь. Тоам болаш а, хоза а яр йоІ, хІаьта цун да-на́на кхелхача, Мордахайс тІаийцар из йиІий когаметта.

⁸Паччахьа лоІами амари массарна хозаш кхайка-дича, Шушан гІалий чу хьа а боалабаь, кхалнаьха цІагІа хьожача Егайя тІахьожам-кІал дІабелар дукха мехкарий. Иштта, Егайя тІахьожам паччахьа цІа-гІа йигā Эстар а дІаелар. ⁹ЙоІ цунна хозьелар, цун дог-безам шийгахь эзар йоІо. Цу сахьте дІабелар цо цунна буа кхача а, хоза хьадж йоагІа даьтташ а. Паччахьа цІагІара хьайоала а яь, ворхІ кхалсаг от-тайир цунна Іунал де, хІаьта цу кхалнахаца цхьана кхалнаьха цІен толашагІча цІагІа из Іо а хоайир.

* 2:2 *Гулакхча* — гулакх ду саг.

Эстар 2

¹⁰ Эстара дувцацар ший фух-тайпах а, е гаргарчарех а, шийна Мордахайс къовлам* билландаь. ¹¹ ХІара дийнахъа кхалнаъха цІен хълхашкарча коа гІолла волавенна лелар Мордахай, Эстар мишта ях хъжа а, из маърша йий хă а.

¹² Ший аргІах Ахашвераш-паччахъ волча из чуюхале, кхалнахă диллача бесса, шийтта беттă ший дегІ хозде декхаре яр хІара йоІ: ялх бетта мирра оалача хоза хъадж йоагІача кечамца, ялх бетта кхыча хоза хъадж йоагІача кечамашца. ¹³ Паччахъ волча йодаш, кхалнаъха цІагІара паччахъа цІагІа йодача хана фуннагІа а, цун хъаэца безам барра лора цунна. ¹⁴ Из сарахъа дІайодар цига, хІаьта Іурра юхаерзар кхалнаъха цІен кхыча даькъа тІа, паччахъа вокха ишта тІахъожам лоаттабеча паччахъа евнухан Шаашгаза бІарг-кІала. Кхы юха а йодацар паччахъ волча, нагахъа цунна раьза волаш из ца хуле, е цІи а яьккха цо хъа ца ехе.

¹⁵ ЙоІа метта из хъайцăча Мордахайа даь-веший Авихаила йиІий Эстара аргІа еча, цо шийна хІама деханзар, кхалнаъха цІагІа хъожача евнухо Егайс могадаьр ма̀ра. ХІаьта Эстар, ше бІарга мел ейначун безам шийгахъа тІаозаш ма ярий. ¹⁶ Ахашвераш-паччахъ волча паччахъий цІагІа из чуйигар, цун паччахъалла ворхІлагІча шера, итталлагІча тевет оалача бетта**.

¹⁷ Паччахъа масе кхыча кхалнахал хозьелар Эстар, вокха мехкарашка доаца, шийгахъа безам а, шийца хъаэр а корадир цунна цунгара. Цо биллар

* 2:10 *Къовлам* – «къовла» яхача деша тІара.

** 2:16 Вай зама тІаяле 479-ча шера Іан юххье.

цун керте паччахъа хоза гІоз*, Ваштена метта цох паччахъа сесаг а еш. ¹⁸ХІаьта паччахъо ший гонахьен** а, цІи хезача наха а доккха той оттадир Эстара сийна. Массе мехка цІей дир цо, паччахъа камоаршалца совгІаташ а декъаш.

Мордахайс тийшаболх гучабоаккх

¹⁹ Цхъа ха дІаяхачул тІехьагІа мехкарий шозалагІа гулбеча хана Мордахай паччахъа коа-наІарашка вагІар, из шийна тІадехка гІулакхаш деш вар. ²⁰ Мордахайс шийга ма аллара, Эстара хІама алацар ший гаргарча нахах а, ший къамах а, цо ше кхехъча ханашка мо Мордахайа хъехамашка ше ладувгІандаь.

²¹ Из паччахъа коа-наІаре вагІаш, паччахъа наІара-са лорадеча евнухаша Бигтанеи Терашеи эгІазлонца барт бир, Ахашвераш-паччахъа ве лаьрхІа.

²² Амма, Мордахайс цу тийшача белхах гучадаьннар, паччахъа сесаг йолча Эстарга дІадийцар, хІаьта цо из паччахъага дийцар, Мордахайа цІерагІа. ²³ ГІулакх техка, цар бехк гуча а баьккха, уж шаккъе евнух гаьнех хьальэллар. Цу дерригнех паччахъала исторе массе йола оагІо тІайолча кинижка тІа дІаяздир, паччахъа ший тІахьожам а болаш.

Жугтий боабе лаьрхІа Хьамана план

3 ¹ Ахашвераш-паччахъо цхъа ха яьлча айвир Агага тІехье Хьаммедата воІ Хьаман, ший гонахьарча кхычарел лакхагІа айваь, цунна лакхагІа сийлен

* 2:17 *Паччахъа хоза гІоз* – паччахъа керта тІа тулла кий.

** 2:18 *Гонахье* – паччахъа уллувра гІулакхера нах.

молтиг а луш. ²Массе паччахьа коа-наIаре болча гIу-лакххоша*, Хьамана сий дора, гIора-бартал а ухаш, иштта паччахьо оттадарах. Амма, Мордахай цунна гора а оттанзар, е цун сий а динзар цо.

³Паччахьа коа-наIаре латтача паччахьа гIулакх-хоша Мордахайга хеттар:

– ХIана дохаду Iа паччахьа амар?

⁴Цар денгара денна иштта оалар цунга, хIаьта вокхо царга ла дувгIацар. TIаккха цох дар Хьаманех дIатехар цар: Мордахайа леладер лIа оттаргвий из хьажар духьа – Мордахайс ма дийцадарий царга, ше жугтех волга. ⁵Мордахай гора ца оттар а, цо ший сий ца дар а гуш, Хьаман эгIазалах хьалвизар. ⁶Амма, Мордахай малагIча кьамах ва хайча, духхьал из цаI вийна Iе уйла а сацанзар цун. Из меттале, Ахашвераша паччахьалкхера деррига а Мордахайа халкъ – жугтий – хIалакбе бахьан лIа ваьлар Хьаман.

⁷Ахашвераш-паччахьо доал деча шийтгалагIча шера хьалхарча нисан оалача бетта**, Хьамана хьал-хашка «пур», вешта аьлча «кхадж» тийсабар, бутти дии хьахаржар духьа, Хьамана лаьрхIар кхоачашдара. ХIаьта кхадж бежар шийтгалагIча адар оалача бетта***. ⁸TIаккха Хьамана аьлар Ахашвераш-паччахьага:

– Хьа паччахьалкхен мехкий кьамашта юкье дIа-хьа кхайса а, дIа-са даьржа а цхьа кьам да; цар законаш кхыча адамий законел эргаш да, хIаьта, паччахьа законаш цар кхоачашдиц. Паччахьа бокьо

* 3:2 *Гулакххо* – гулакхера саг.

** 3:7 Вай зама тIаяле 474-ча шера бIаьстан юхье.

*** 3:7 Вай зама тIаяле 473-ча шера Iан юххе.

яц царна саетта. ⁹ Нагахь санна паччахьа лойя, уж боабе амар тохадалар цо, хІаьта аз итт эзар талант* дотув хьа а эза, паччахьа паччахьалкхен рузкъана** болхлошка кара лургдар, цар из паччахьа паччахьалкхен рузкъане дІачулургдолаш.

¹⁰ Ший пІелгера мухар-чІуг хьа а яьккха, жугтий моастагІчунга, Агага гІехьен Хьаммедата воІага Хьаманага дІаелар паччахьо — из цо цунна доал дІалуш хилара а цо лаьрхІачоа раьза хилара а тешалдеш дар.

¹¹ — Дотув а хьайна дита, къам а хьа да, — аьлар цо Хьаманага. — Хьайна товр де царех.

¹² Хьалхарча бетта кхойтталагІча денна*** гІабийха бар паччахьа йоазончий. ХІара мехкара йоазонца а, хІара къаман метталла а дІаяьздир цар деррига Хьамана амараш, паччахьа доалахошка а, мехкий даьшка а, тайп-тайпара къамий аьлашка а. Уж яьздаьдар Ахашвераш-паччахьа цІерца а, цун мухарца къайла а. ¹³ Массе паччахьа мехкашка сихача паччахьа почтага гІолла амарца дахьийтадар каьхаташ, беррига жугтий хІалакболба, боабий дІабоахалба, цар фу а хоададолда — къона, къаьна, кхалнах, бераш — цхьан дийнахьа, шийтталагІча адар оалача бетта кхойтталагІча денна****, цар мулкана гІаьрал долда, аьнна.

¹⁴ Амара копи закон мо хІара мехка дала дезар, моллагІча а къаман наха хозаш дІакхайкаде дезар, уж цу дийнахьа кийча хургболаш. ¹⁵ Из Шушан гІалий

* 3:9 *Итт эзар талант* — 345 тонн.

** 3:9 *Паччахьалкхен рузкъа* — ахча леладу моттиг.

*** 3:12 Вай зама гІаяле 474-ча шера 17-ча апреле.

**** 3:13 Вай зама гІаяле 473-ча шера 7-ча марта.

чу дІакхайкошше а, паччахъа амарах сихонца наькъа бахар паччахъа почтага тІолла нах. Паччахъи Хъамани тойна хайшар, хІаьта Шушан-шахъара адам корзагІадаьнна хъайзар.

Мордахайс гІо дех Эстаргара

4 ¹Из шеддар дІахайча, Мордахай, шийна тІера дувхар этІадаь, тІолхаш йийха, кертá йокъ хъаьрца, шахъаре араваьлар мухъ бетташ, къахъ-аьрга велхаш.

²Паччахъа коа-наІаре ма́ра-м кхачанзар из, хІана аьлча, цхъаккхе тІолхаш ювхар царех чуваха йиш яцар.

³Паччахъа лоам тІабола амар кхаьчача хІара мехка жугташка йоккха гІайгІа, марха, белхам, махъарч а дар, царех дукхабараш тІолхаш йийха, Ювкъарал ухкаш бар.

⁴Эстарá тІулакхду кхалнахи евнухаши баьхка, Мордахайх дар шийга дийцача, цун геттара са хъайзар. Цо барзкъа дахъийтар цунна, ший тІолхашта меттел цунга тІадувхийта, амма вокхо дІаэцанзар.

⁵ТІаккха Эстаро, шийна тІуллакх деча паччахъа евнухех цаІ, Атах тІавийха, Мордахайс саготдер фуд, из хІанад хá, аьнна, амар дир.

⁶Атах, паччахъа коа-наІаре духъаларча шахъара майдане араваьлар, Мордахай волча. ⁷Мордахайс дийцар цунна, деррига шийца хинначох а, жугтий хІалакбара Хъамана ший доолахъара паччахъа паччахъалкхен рузкъана диста лаьрхІа дотув мелад а.

⁸Шушане дІакхайкадаьча, цар фу хоададолда яхача амара копи делар Мордахайс цунга, цо Эстарга дІагойтаргдолаш а, из цох дІакхетае а, из паччахъа тІаяха хъоаергйолаш а — цун къахетамга тийкъá, ший халкъ цо дехаргдолаш.

Эстар 5

⁹Атаха юхавена, дийцар Эстарга, Мордахайс аьнар. ¹⁰Тлаккха, цунна тIадиллар цо, Мордахайга ала: ¹¹«Массе паччахьа гIулакххошта а, паччахьа мехкий халкъа а хов, моллагIа маIеи кхали вежанза паччахьа чурча коа веначоа закон цаI маIра дац – из саг Iоажале валар. Паччахьо ший дошо скипетр тIахьожаяьр мара, дийна виса йиш а яц. Бакьда, ткьаь итт ди-м дIадахад, сога паччахь ца кхайкаш».

¹²Эстара уж дешаш Мордахайха дIатехача, ¹³цо иштта жоп юха ле дийхар: «Ма мотталахь, хье паччахьа цIагIа яр яхаш, массе жугтех хье цаI дийна юсаргья. ¹⁴Нагахь санна укх хана а хьо йист ца хуле, жугтий кIалхара бовлар а, баIех бовлар а, миччахьара дена а, кхычахьара да мег, амма хьо а, хьа даь цIа а-м хIалак-м хургда. Хьанна хов, укх ханна духьа хьо паччахьа сесаг хиннайий а?»

¹⁵Юха Эстаро тIадиллар Мордахайга ала: ¹⁶«Волле, берриг Шушан-шахьарера жугтий гул а бе, са духьа марха а кхаба. Кхаь денна а кхаь бусса а хIама ма даьа, хIама ма мала. Аз а, сай гIулакхдеча кхалнахаца марха кхоабаргда, оаш санна. ТIаккха паччахь волча а гIоргья, закона духьала из доагIе а, тIаккха нагахь яла езе – со яла кийча я».

¹⁷Мордахайс, дIавахь шийна Эстаро тIа мел диллар деррига кхоачашдир.

Эстар йолча хинна той

5 ¹Иштта, кхоалагIча дийнахьа Эстар, ший паччахьий дувхарца, паччахьа гIанд латгача зала духьал, паччахьа цIен чурча коа хьа а ена дIаэттар. Зале, ший гIанда тIа вагIар паччахь, юхь наIаргахьа

а йолаш. ² Коа латта ший сесаг Эстар бIаргаяйча, цунах къа а хийтта, ший бера дошо скипетр цунгахъа кховдайир цо. Эстар тIаяха, скипетра духъах хьокхаелар.

³ Паччахьо хаьттар цунга:

— Фу эш хьона, паччахьа сесаг Эстар? Сенах дехал Ia? Шедар хургда хьона, кхыметтел ах-паччахьалкхе а.

⁴ — Нагахьа паччахьа лойя, аз шийна оттадаьча той тIа воагIавалара паччахь тховсара, Хьаманаца цхьана, — жоп делар Эстара.

⁵ — Сихха Хьаман волча гIолаш, — аблар паччахьо, — Эстара дехар кхоачашдарá.

Иштта, Эстара шоашта оттадаьча той тIа вахар паччахь Хьаманаца. ⁶ ЧхьагIар молаш, паччахьо хаьттар Эстарга:

— Фу деза-те хьона? Деррига хургда хьона. МалагIа да хьа дехар? Кхыметтел ах-паччахьалкхе а — шеддар а дIаэцаргда-кх Ia!

⁷ Эстара жоп делар:

— Сона ловр а, са дехар а ераш да: ⁸ нагахь паччахьа раьзал* сона кораяь а яле, сона дезар дала а, са дехар кхоачашде а паччахь ловш а вале, кхоана воагIавалара паччахь Хьаманаца, аз шоашта оттадергдолча тойне. ТIаккха жоп лургдар аз паччахьа хаттарá.

Мордахай хIалакве лаьрхIа Хьамана план

⁹ Цу дийнахьа гIоза а раьза а волаш, араваьлар Хьаман. Амма, паччахьа коа-наIаре Мордахай вайча,

* 5:8 *Раьзал* — «раьза» яхача деша тIара.

из шийна хьал ца гIаттар, шийх кхерар цо ца гой-
тар а зийна, цунна эгIазвахар из. ¹⁰Амма, Хьаман
са тега, чувахар. Ший доттагIий а, сесаг Зераш а,
цхьана гулбаь, ¹¹Хьамана курал йора, ший доккхача
хьалах а, кьонгий дукхаллах а, паччахьо ший мел-
даьча сийх а, масе гонахьенна нахал а, гIулакххойл
а лакхваь, цо ше айварах а.

¹²— Из-м дерига а дац, — тIатехар Хьамана. — Со
цаI ва, паччахьа сесага Эстаро, ше оттадеча тойна
паччахьца вийхар. Цо-м со кхоана а вийхав пачча-
хьаца цхьана. ¹³Амма, цо гIад-м вигац со, паччахьа
коа-наIаре вагIа жугте Мордахай сона мел гуча хана.

¹⁴Сесаго Зераша, берригача доттагIаша аьлар
цунга:

— Шовзткъе итт дол* лакха дахчан бIоагIа хьа а
бий оттабе аьле амар де, хIаьга Iурра паччахьагара
дега, цох Мордахай хьальоллилга. Цул тIехьагIа
паргIатта паччахьаца той тIа а гIо.

Из хьехам хозахийтар Хьамана, цо амар делар из
бIоагIа хьабе.

Мордахайа лерхIама сий ду

6 ¹Цу бус паччахьа наб кхетацар, цудухьа амар дир
цо, ший паччахьала исторе масса йола оагIонаш
тIайола кинижка хьадай, деша шийна аьнна. ²Цигга
корадир, Ахашвераш-паччахьа ве лаьрхIа вIашагI-
беллача тийшача белхах, паччахьа наIар-са лорадеш
хинна ши евнух Бигтан, Тераш Мордахайс мишта
гучаваьккхавар.

* 5:14 *Шовзткъе итт дол* — 22-25 метр гаргга лакхал.

³ – МалагІа сийлеи даржеи кхаьчад цох Мордахайна? – хаьттар паччахьо.

– Цхьаккха даьдац цунна, – жоп делар цун гІуллакх дечар.

⁴ Паччахьо аьлар:

– Малав хІанз коа тІа?

Паччахьа цІен арарча-коа тІара хІаьтта чувенавар Хьаман, ше хьабейтача бІоагІах Мордахай хьалъоллар паччахьаца дувца.

⁵ Цун гІулакхчаша жоп делар:

– ХІанз Хьаман латт коа.

– Чувайта, – аьлар паччахьо.

⁶ Хьаман чуваьлча, паччахьо цунга хаьттар:

– Паччахьо сий де лаьрхІача сага фу де доагІа?

Хьамана ший дагахьа уйла йир: «Кхы мала хургвар из паччахьо сий де гІерттар, со а ца хилча?» ⁷ Таккха жоп делар цо паччахьана:

– Паччахьа лерхІам бе ловча сага ⁸ паччахьа дувхар хьадахьалда, паччахь тІавагІа говр йоалайойла – паччахьий хоза гом керта тІа багІар. ⁹ Таккха из дувхари говри паччахьа гонахьена эггара лакхе волча цхьаннега лулда. Цо дувхалда паччахьо сий де ловча сага барзкъа, шахьара майдане да юхьяльца из тІа вагІаш говр а йоалайойла цо, цун хьалхха масанена хозаш кхайкарал а деш: «Ер ду-кх паччахьа сий де лейнача сага!», – яхаш.

¹⁰ – Волле, хІанзе, – амар дир Хьаманага паччахьо, – хьаэца дувхари говри, хІанз Іайха ма аллар из хьаде паччахьа коа-наIаре вагІача жугтечоа Мордахайна. Цхьаккха а диц ма де, Іайха хьаде мел аьнначох.

¹¹ Хьамана дувхари говри дІаийцар, Мордахай барзкъах кийчваь, шахъара майдане гІолла цун говр юхьялаьца дІа а йигар, массанахъа дІахозаш цунна хьалхашка: «Ер ду-кх паччахъа сий де лейнача са-га!», – яхаш.

¹² Цул тІехьагІа, Мордахай паччахъа коа-наІарга юхавера. ХІаьта Хьаман, гІайгІах корта а хьулабаь, цІенгахъа сихвелар, ¹³ сесагага Зерашгеи, масса-болча доттагІашкеи деррига дІа а дийцар, шийца хиннар.

ДоттагІашта юкъе хьаькъалдолча нахеи сесаго Зерашеи аьлар цунга:

– Ше бахъан хъа вожар доладенна Мордахай жугтех вале, цунна духъала хьо лоатта а лургвац, ца воаллаш хІалак а хургва хьо!

¹⁴ Цар дІахо цунца къамаьл деш, паччахъа евну-хаш хьакхаьча, из сихве эйттар, Эстаро кечдаьча той тІа вахарá.

Хьамана вёр-таІазар

7 ¹ Паччахъи Хьамани той хьега бахар паччахъа се-саг Эстар йолча, ² хІаьта шоллагІча денна молаш багІаш, паччахъо юха а хаьттар:

– Паччахъа сесаг Эстар, фу деза хьона? Шедар хургда-кх хьона. Миштад хъа дехар? Кхыметтел ах-паччахъал а – шеддар кхоачаргда хьога!

³ Паччахъа сесага Эстаро жоп делар:

– Оа, паччахъ, хъа раьзал сона кораяь а яле, нагахъ санна из паччахъа ла а лойя, дийна йита со – из да сона эшар, хІаьта а къамах къахетам бе – иштта да са дехар. ⁴ Со а са къам а хІалакде, фу хоадо, даькъаза

Эстар 7

даккха дехка ма дий. Нагахь санна тхо лай санна дехкача, со йистхургьяцар, из бала бахьан паччахь сатемах ваккха оттаргьяцар*.

⁵Ахашвераш-паччахьо хаьтгар Эстарга:

– Ва малав из? Мала вихьав из хьаде?

⁶Эстаро аьлар:

– Духьалхо** а моастагIа а – ер бIеха Хьаман ва-кх.

Цигга Хьаман оагавелар паччахьаи паччахьа сесагаи кхерама хьалха. ⁷Паччахь эгIазе айвелар вагIачара, чхьагIар латтийта, паччахьа цIен сомий-беша ваьлар. ХIаьта Хьаман, паччахьо хIанззе а ший кхел йирах кхийтта висар, ше дийна вутавалара аьнна, паччахьа сесага Эстара хьооставалар духьа. ⁸Паччахьа цIен сомий-бешара той долча зале паччахь юхавеча, Хьаман, паччахьа сесаг Эстар оагIорьяьннача тIа-кхийтта гора отта гIерташ воаллар.

Паччахьо цIогIа техар:

– Ва фуд ер да, ер-м кхы а паччахьа сесаг хьувзае а дага ма вий, са паччахьа цIен юккье?!

Из дош паччахьа бертера доаллашехь а, Хьамана юхь кьайлар. ⁹Паччахьа гIулакх деча цхьан евнухо Харбона аьлар:

– Шовзткьеи итт дол лакха бIоагIа ба Хьамана цIен юхе латташ; ший дешо паччахь кIалхарваьккхача Мордахайна укхо кечбаь.

Паччахьо аьлар:

– ГIаьххьа цунах хьал а олла из!

* 7:4 Е иштта: «...моастагIчо паччахьанна даь зе юхаметта отта-дергдеце а».

** 7:6 *Духьалхо* – духьал латта саг.

¹⁰Хьаман хьальэллар Мордахайна кечбаьча бЮагIах. Цул тIехьагIа паччахьа эгIазал йижар.

Паччахьо бокъо лу жугташта шоаш лорабе

8 ¹Ахашвераш-паччахьо жугтий моастагIчун Хьамана ков-карт цу дийннахье дIаделар ший сесага Эстара. ХIаьта Мордахай паччахьа юхьа духьал а эттар, хIана аьлча, ший из фу хул Эстаро дIадийцандаь. ²Хьаманагара хьаяьккха хинна ший чIуг Юяьккхар паччахьо, хIаьта из Мордахайна совгIата дIа а елар. ХIаьта Эстаро урхал де оттавир из Хьамана ков-карта.

³Юха дехаре яьлар Эстар паччахьага, цунна когех а хьерчаш, елха а елхаш. Из цунга текьар, Агага тIехьено Хьамана жугтешта духьала кечьяь кьиза план юхаяккха яхаш. ⁴ТIаккха паччахьо дошо скипетр дIатIахьекхар Эстаргахьа, из хьалгIаьтта, цунна духьал дIаэттар.

⁵– Нагахь санна паччахьана лойя, – аьлар цо, – цун раьзал сона кораяьяле, цунна из нийса хета уйла яле, со цунна езаш яле, амар кхайкадолда, массе паччахьа мехкашка жугтий хIалакбе аьнна Агага тIехьен Хьаммедата воЮ Хьамана яьздаь каьхаташ юхадехаш. ⁶Мишта могоаргда сона, сай кьам хIалакхиларга бе а доацаш хьежа? Мишта а хьежалургьяр со, сай гаргарачар Юажалга?

⁷Ахашвераш-паччахьо жоп делар Эстара а, жугтечоа Мордахайна а:

– ХIанз Хьаман жугташта тIехьалеларах аз цун ков-карт Эстара дIаденнад, из ше бЮагIах хьал элав. ⁸ХIаьта оаш кхы амар яьзде паччахьа цIерагIа,

шоашта товчча бесса жугташта пайде, паччахъа мухарца из дІакъовла, хІана аьлча, паччахъа цІерагІа яздаь, паччахъа мухарца къайла каьхат юхадаккха йиш яц.

⁹Цу хана — кхоалагІча сиван оалача бетта ткъаь кхоалагІча дийнахъа* — тІабийха бар паччахъа йоазанчий. Цар дІаяьздир Мордахайа деррига амараш жугташка, паччахъа доалахошка а, мехкий даьшка а, Индера Хушага кхоачача бІаь ткъаь ворхІ мехкий аьлашка а. Цун амараш яьздир хІара мехка йоазонца, хІара къаман меттала, жугташка — цар йоазонца а, цар меттал а. ¹⁰Ахашвераш-паччахъа цІерагІа Мордахайс яздаь каьхаташ, паччахъа мухарца чоагІдир, лаьрххІа паччахъан кхедаьча, сихача говраш тІа багІа-ча баьрей паччахъа почтага гІолла дІа-хъа дахьийтар.

¹¹Паччахъа амаро хІара шахьарера жугташта бокъо лора гулбала а, шоаш лорабе а: шоашта тІалетІа бола хІара халкъан е мехкан массе а нах вІашагІкхетар хІалакйе, уж боабе, фу хоададе, бераш а кхалнах а тІехъа, шоай моастагІий доалахъара хІама дІадахъа а.

¹²Ахашвераш-паччахъа мел болча мехкий жугташта цу гІулакха оттадаь ди дар шийтгалагІча адар оалача бетта кхойттлагІа ди**. ¹³Амара копи закон мо хІара мехка дІахьийна хила а дезар, моллагІча къаман массе а нахаь хозаш дІакхайкаде а дезар, моастагІашта цу денна шоай бекхам бе жугтий кийча хилийта.

¹⁴Из Шушан гІале хъакхоачашехъ а, паччахъа амарах сихонца наькъа бахар паччахъа почтага гІолла нах.

* 8:9 Вай зама тІаяле 474-ча шера 25-ча июне.

** 8:12 Вай зама тІаяле 473 шера 7 марта.

¹⁵ Мордахай дІавахар паччахь волчара, сийна-кІай паччахьий дувхарца, боккха дошо хоза гІоз а туллаш, гетаї це кхоллар а кхоллаш. ХІаьта Шушан-шахьаре сакъердара цІей доладелар. ¹⁶ Жугташта сийрдеи, сакъердамеи, гІозеи, сийдолаши яр из ха. ¹⁷ Паччахьа амар дІа мел кхаьчача хІара мехка а, хІара шахьаре а сакъердам, гІозле, тойш, цІейш дар жугтий. ХІаьта, кхыча халкьий дуккхачар жугтий дин а тІаийцар, царех болча кхерамо шоаш лийцандаь.

Жугтий котало

9 ¹ ШийтталагІча адар оалача бетта кхойтталагІча дийнахьа* кхоачашдаь хила дезар паччахьа амар. Цу дийнахьа царна тІа лакхале йоаккхилга сатессар жугтий моастагІаша, амма, нийсса юхмаччахь хилар, жугтий коталонца шоаш тІаэйттар шоай гоамахошта**. ² Ахашвераш-паччахьа массе мехкашка жугтий гулбелар шой шахьарашка, шоашта зулам де ловчарна тІалатара. Цхьаккхе а вацар царна духьал отта могош, хІана аьлча, массе а кхы кьамий нах кхерар царех. ³ Беррига мехкий аьлаша, доалахоша, мехка-даьша, паччахьа урхалхоша а га-лоацам бора жугтий, Мордахайх болча кхерамо шоаш хьорчабаь хиларагІа. ⁴ Мордахай айвелар паччахьа цІене: массе а мехка ухар цох бола хоастам — низ-низзе хулаш ма варий из.

⁵ Жугташа тураца тедар шоай моастагІий, боабора, фу хоададора, шой хьашт дарра шоай гоамахоех

* 9:1 Вай зама тІаяле 473-ча шера 7-ча марта.

** 9:1 *Гоамахо* — гоама вола саг.

Эстар 9

хьадора. ⁶ Шушан гІала жугташа боа а бир, фу а хоа-
дадир пхи бІаь сага. ⁷ Паршандата, Далфон, Аспа-
та, ⁸ Пората, Адали, Аридата, ⁹ Пармашта, Арисай,
Аридай, Вайзата – ¹⁰ жугтий моастагІчун Хьаммедата
виИий Хьамана итте а воІ вийр. Амма, боабаьрий
доалахьар дар шоашта хьаэца-м овттанзар уж.

¹¹ Шушан гІалий тІа боабаьраш масса саг ва цу
дийннахье а хоам бир паччахьага.

¹² Паччахьо аьлар ший сесагага Эстарга:

– Шушан гІалий тІа жугташа боабаьб пхи бІаь
саги, Хьамана итте воІи. Фу даь хур-те цар юхебиса-
ча паччахьа мехкашка? ХІаьта хІанз деха хьай безам
бар, лургда хьона. МоллагІа тайпа мара ца хиларах,
из кхоачаш а хургда хьона.

¹³ – Нагахьа паччахьа лойя, – жоп делар Эста-
ра, – таханара амар кхоана Шушане кхоачашде бо-
кьо ле жугташта, хІаьта Хьамана кьонгаш бІоагІех
хьал охкийта.

¹⁴ ТІаккха паччахьо лоІам белар Эстаро аьннача
бесса из кхоачашде. Шушане из амар арадаьлар,
Хьамана итте виИий дакьий хьал а эхкар. ¹⁵ Шуша-
нера жугтий цхьан гулбелар адар-бетта дийтталагІча
дийнахьа*, тІаккха Шушане кхо бІаь саг Іоажалга
а велар. Амма, боабаьрий доалахьара хІама шоашта
хьаэца а овттанзар.

¹⁶ Цу ханна паччахьа мехкашка хинна, вож жугтий
гулбелар, шоай моастагІашта духьаловтта а кІал-
харбовла а. Царех кховзткье пхийтта эзар боабир
цар, бакьда боабаьрий доалахье хиннар шоашта

* 9:15 Вай зама тІаяле 473-ча шера 8-ча марта.

хъаэцанзар. ¹⁷ Адар-бетта кхойттлагІча дийнахъа* хилар из, хІаьта тІехъадоагІача дийнахъа уж салоІаш бар, цох тойнеи гІозалеи ди а дир цар.

¹⁸ Амма Шушанера жугтий гулалора кхойттлагІчеи дийттлагІчеи деношка, хІаьта пхийтлагІча денна салоІар, цох а дир тойнеи гІозалли ди. ¹⁹ Цудухъа юрташкарча жугташа, – чІоагІъянза шахъарашка бахачар, – адар-бетта дийтталагІа ди лоархІ, гІозаллеи тойний ди мо, цІей санна, шойла дуъа шунаш дІа-юха а кхухьийташ.

Пурима цІей оттадар

²⁰ Мордахайс уж хилламаш** дІаяьздир, гаьна-гарга Ахашвераш-паччахъа masse а мехкий жугташка каьхаташ дІа-хъа дахьийтар, ²¹ хІара шера адар-бетта дийтталагІи пхийтталагІи денош цар дездергдолаш, ²² жугтий шоай моастагІех кІалхарабаьнна ха санна а, цар гІайгІах гІозал хинна бутт санна а, хІаьта цар белхамах – цІей а. Царга яьздир цо, уж денош лерхІалда тойнеи гІозаллеи денош санна, шойла дІа-хъа шунаш а кхухьийталда, торо йоацача наха совІаташ а телалда.

²³ Цу хана жугташа деш хиннар цар лаьрхІар дІахо дахъа. Иштта хъахилар цар Іадат – Мордахайс яьздаьр кхоачаш а деш. ²⁴ Массе жугтий моастагІ волча Агага тІехъено, Хъаммедата воІо Хъамана «пур» (вешта аьлча, кхадж) ма тийссабарий, уж боабе а, цар фу хоададе а дагахъа. ²⁵ Бакъда, Эстар паччахъа

* 9:17 7-ча марта.

** 9:20 *Хиллам* – «хиннад», «хилар» яхача дешаш тІара.

Эстар 9

духьал эттача, цо йоазонца лоІам белар, жугтешта духьала Хьамана дагалаьца зулам, шийна духьала даргдолаш, из ше а, цун кьонгаш а боагІех хьальох-каргболаш а. ²⁶(Иштта цу денойх Пурим цїи тиллар, «пур» дешах)*. Каьхата тІа мел хиннар а шоашта мел дайнар, мел хезар а бахьан долаш жугташа шоай Іадат дир, ²⁷ жугташа ца хилча даргдоацачох лаьр-хІар из шоашта а, шоай тІехьенна а, моллагІ царех хьакхетарашта а, хІара шера уж ши ди лерххІаме теркал де, дІаяьздаьчча бесса, ший оттаяьча ханна. ²⁸Уж денош хІара ноахале, хІара дезале, массе а мехка, массе а шахьаре а диц ца деш, дезде доагІа. Уж Пурима денош дІадоахилга яц жугтий, иштта царех дагалоацам цар тІехьений дІабов а йиш яц.

²⁹Авихаила йою, паччахьа сесага Эстаро, Мордахай жугтеца цхьана, беррига а шоай Іаьдал-низаца, Пуримах дола шоллагІа каьхат бакьдеш тІатовжам а яьзбир. ³⁰ХІаьта, Ахашвераш-паччахьалкхен бІаьткьаь ворхІ мехкарча жугташка, машар а тешам а царна бехаш каьхаташ дІа-хьа ахийтар, ³¹цу Пурима деной шой ханнахьа оттам** хилийта, Мордахайс а паччахьа сесага Эстаро а жугташка ма-яьздарра а, шоашта а, шой тІехьенашта а мархий ханех а, леткьамий хьаькье а оттадарах тарра. ³²Эстара лоІа-мо чІоагІдир уж Пуримах оттамаш, хІаьта из каьхат-хьоарчам*** тІа дІа а яьздир.

* 9:26 *Пур* – (цхьоален таьрахь) кхадж; пурим – (дукхален таьрахь) кхажамаш.

** 9:31 *Оттам* – «оттадаьд» ячача деша тІара.

*** 9:32 *Каьхат-хьоарчам* – йоазув даь каьхат хьоарчадаь хилар.

Мордахайа возалле

10 ¹Йоал техар Ахашвераш-паччахьо еррига паччахьалкхе, эггара гаьнагІча форда йистошка кхоачаш. ²Мордахайа гІулакхех, возаллах дола бІарчча дувцар а, паччахьо цунга кхоачадаьча Іаьдалах а, низах а, дІаяьздаьд «Миде а Персаьний а паччахьий исторе массо йола оагІонаш тІайолча кинижка тІа». ³Жугте Мордахай Ахашвераш-паччахьа тІехьа шоллагІа хиннав; из жугташта юкье сийлахь а хиннав, дуккхача ший къаманхоша* кІоаргга лерхІам беш а хиннав, хІана аьлча, цо ший халкъа диканна духьа къахьийгад, оалар а берригача жугташта диканна яьхад.

* 10:3 *Къаманхо* – ший къамах вола саг.

**Эстарах долча йоазон
тIара цIераши, дувцар хиннача
мехкарча моттигий цIераши**

Агага тIехье — Амалик-наькъан паччахь хиннача Агага тIехьенах вола саг. Амалик-наькъан даим-мара моастагIий хиннаб исраилхой.

Бабил (эрсий меттала — город Вавилон) — Бабила им-пере паччахьалкхен керттера шахьар. Вай зама тIаяле, пхи бIаьи дезткъеи ворхIлагIча шера (587) Бабила паччахьо жугташкара котало а яьккхай Ер-салим йоха а яьй. Цу хана дукха жугтий есералла бигаб, хIаьта цигача есаралла Iеш кховзткъеи итт шу а даьккхад цар.

ЙахIуде (Iарбий метталара) — къаьнара Иудея. Ер-салим шахьар латта жугтий лаьттан къулбехьара моттиг.

Небухаднесар II — Бабила Кердача паччахьалкхен эггара сийлахьвола паччахь. Доал деш хиннав вай зама тIаяле 605-ча шера денз 562-ча шерага кхаччалца йолча хана. Небухаднесар эрсий мет-тала Навуходоносор ва.

Хуш — Эфиопи оала мохк. Цу хана цо чулоацаш хиннай къулбаседа Эфиопии, Судани, къулбехьен Мисари.

КАРТАШ

Ассире паччахьалкхе (вай зама тIаяле 650-ча шера)

Персаыний паччахьалкхе

(вай зама тIаяле 500-ча шера)

Руфих долча йоазон тIа белгалъю моттигаш

